

4.984

СЕКРЕТНО

ЯСНІ ВОГНІ

ОПОВІДАННЯ

А. КУРДИДИК

ЦІКАВІ ОПОВІДАННЯ

виходять гарними кни-
жечками що три місяці.

До липня 1929 вийшли з друку:

1, 2, 3 і 6-га книжечки вичерпані.

4, 5. В печері пустинника. (Часть I і II-га).
7. 8. Український Йов. (Часть I і II-га).
9, 10. На темних стежках (Часть I і II-га).
11. В підземеллях Риму. 12. В копальнях
Сардинії 13. В огні і крові. 14. Пімста
монаха. 15. Бранець морського опришка.
16. Мала Неля.

Кожна книжечка коштує 1.20 зол
Почта звичайна 25 сот. поручена
75 сот.

Хто замовить відразу і пришле
гроші на 4 книжечки (від числа 3),
той одержить їх по зниженій ціні
5.—зол. з поштою замість зол. 6.

Замовлення слати на адресу:

„Д О Б Р А К Н И Ж К А“

Львів, почт. скр. 11.

46
10
ЦІКАВІ ПРИГОДИ 7

АНАТОЛЬ КУРДИДИК

4984
ЯСНІ ВОГНІ

~~СЕНРЕТНО~~

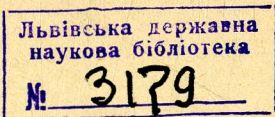
Львів. Бібліотека
АН. УРСР

ДОБРА КНИЖКА" — 108. ВИПУСК

Л Ъ В І В — Р. Б. — 1929

8(c)Y₁₁:1917"-3

W5(2-Yu)5-644

Печатано 2000 примірників

З друкарні Ставропигійського Інституту у Львові

БУЛОЧКА

(Л. Б.)

Леночці всього п'ятий рочок, але вона все знає.

Ого! Знає, чому в ночі темно, чому зірка з неба падає, чому дощ йде — усе, усе Леночка знає.

У неї аж шість ляльочок — але Леночка знає, як вони звуться:

Ота чорнявка — це Галя, найстарша. Друга з синіми очима Іваська, а ця з пивними Дарка. Оця з переломаною ніжкою — це Оксаночка — а ті дві у синіх суконках — це служниці. Маруся і Кася. Еге!

Найбільш, так Леночка любить Оксаночку. Не того любить, що у неї личенько мацюпусеньке і такі мудрі чорні очі — ні. Леночка любить її зачерез те, що Оксаночка дуже бідна, що у неї ніженьки нема. Що вона калічка.

А калічка Оксаночка з того часу, як принесли до хати Гривка. Він був тоді малий і виглядав, як її біла баранкова шапочка. Отже Гривка принесли, а Гривко почав бігати по хаті, заліз до ляльок і вхопив одну в зуби. Після цього заліз під ліжку і став там бавитися Оксаночкою.

Але хіба Гривко вміє бавитися лялькою? Ні! Вхопив в зуби, та лапами, та пазурами і от тобі! Оксаночка зістала калічкою, а всі ляльки довго-довго після цього боялися поза хату вийти. За кару забрано було Гривка до кухні — але це Оксаночці не допомгло. Ніженьку ліпили і воском і ляком — не допомгло тай вже.

А це хіба мусить боліти. Он Мурко як драпне по руці, як то воно болить, або як вдаритись до столика. А тут тобі ціла нога по коліно. Бідна Оксаночка!

У Леночки ще є братчик Юлько — але той таки до нічого. Він зараз хотівби знати, що у ляльки в середині, та чому волосся в неї не росте, та чому в нозі в Оксаночки, як вломила, був дротик. Леночка мусить ляльки пильнувати, а то він готов їх усіх попороти або усім волося підстригти, або ще що доброго...

І Леночка, виходячи у садок, забирає тому усі ляльки зі собою. Чотири під пахи, а дві в руку. В садку — особливож на квітнику ляльки бавляться в хованця і тоді Леночка сердечно сміється, як Галя не може найти Дарки, що у неї зараз за плечами, або шукає довго, довго Касі, що сіла на соняшник.

Ха-ха! Галя дивиться в низ — а ту тільки в гору глянь...

Правда, у Юлька є вояки і від Юлька навчилася Леночка, що є вояки „наші“, є вояки польські й більшовики. Більшовики — так усі пузаті, з кривими вічми, з гострим багнетом. Поляки — так знов усі в чотирокутних шапках.

І Юлько не раз так уставляє їх: ту „наші“—а ту більшовики і поляки. Більшовиків і поляків багато — але „наші“ завжди їх бють. О! Як почнуть торощити з гармат—то дивись—і той лежить і той лежить. А як підуть в атаку, то більшовики одразу в ноги...

І добре, що так є. Які погані! Їх тільки, „наших“ всього кількох, а вони їх побити хотіли. Еге — побють! Самі відстануть в шкуру, поганці!

Таки поганці! Як бавилася Леночка з Юльком разом — то вони — оті большевики відразу до ляльок в хату рабувати. Один за миску, другий за моздир, третій за подушку. Щей нахвалялися, що Дарку і Іваську вбють. — А потому прийшли „наші“, одбили все, однесли лялькам, а ці їм за це бубликів надавали. Так, вартаж було...

Тепер вже Леночка з Юльком не бавиться. Останній раз після цього, як батька заарештували більшовики — Юлько й ляльок хотів поарештувати та повсаджувати в тюрму, з великого картонового пуделка. А в тюрмі — розказував батько — темно й зимно. Леночка не хотіла, щоби ляльки в тюрму йшли, Юлько наперся—вона заплакала — і з того часу з Юльком бавитися не хоче.

Не хоче й вже! Хоча Юлько обіцяв, що „наші“ розібють тюрму, що визволять їх—то Леночка не хоче. Ні, ні, ні!

Ані на пів години не дасть ляльок в тюрму.

Погані більшовичища! Які оті, що таточка забрали, такі й тоті, що у Юлька є. Пузаті, погані і вже!

За хатою є садок, за садком пліт, а за плотом є великий будинок. Великий, великий..

Біля будинку ходить вояк. Леночка через шпару у плоті з Юльком заглядає нераз, як він ходить туди й назад. І вона знає, чому: бо там магазин..

А який це вояк. то Леночка теж знає. Вона спитала Юлька, а він подивився в шпару:

— Зараз. Польської шапки не має. Значить не поляк. Не пузатий, не має кривих очей—значить наш“.

— О, який хороший! скрикнула Леночка, пригадавши собі, як наші її ляльок визволили й одібрали нарабоване.

І з того часу Леночка, як тільки піде в садок, як побавиться з ляльками до схочу в хованця — то йде до плота й дивиться.

-- Наш! — шепче вона і боїться ворухнути.

Але раз побачила Леночка, що той „наш“ був дуже бідний, плащ у нього був подертий, осмарований, а сам був худий, худий. Леночка не забула про це спитати мамочки, а мамочка каже:

— Бідний. Не має що їсти. Не має в що вбратися...

— Чому? — спитала Леночка цікаво..

— А бо все забрали більшовики. То мусять боротися з ними, аби їх сюди не пустити і не мають чим...

Леночці ці слова запали в маленьку головочку.

Знов ці погані большевики. І чогоб то їм битися? І чогоб то їм тягтися сюди? Хиба щоб знов таточка взяти та в тюрму завести? Щоб мамочка плакала? У, погані...

І Леночці видається той „наш“ таким якимсь ясным та хорошим, як ніколи...

Які добрі. Не хочуть їх сюди пу-
стити. І які бідні—плащі подерті, короткі. Бідні наші...

Ну щож? Вона свого плащика йому не дасть, бо „наш“ великий, а вона маленька. Вона така, що татко називає її „гузичком“—а мамочка „горошинкою“.

Але їсти? О, їсти Леночка дасть. Вона знає, що зробити. І Леночка біжить до мамочки:

— Мамочко, Леночка хоче їсти...

— Як то—таж ти щойно обідала — дивується мати.

— Нічого, мамочко. Леночка хоче.—

Мамочка сміється, йде до шафки і дає булочку з маслом,—мамочка смарує її, а Леночка трохи не плеще з утіхи:

— О! Того вона хоче.

Вона швиденько бере булочку, зля-
зить по східцях і паде, як кульочка в город. Поміж кущі мальв, маків і далій вскакує сама, як квіточка, у синій су-
конці, з ясным волосячком і великою синьою кокардою...

Біжить до паркану, аж до того місця, де вилупано кусок дошки й присідає:

— Ходить...

І тепер їй лячно робиться. Як тут його зачепити?

— Слухай! Ти!

Вояк стримується нагло, скидає кріса і дивиться в її сторону. Леночці ще більший ляк скаче в серденьку від лискучого багнету й вона на хвилю забуває голос, а губки викривлюються в неї в підкову...

— Не стріляй—кличе вона. — То я, Леночка. На, маєш.

Малесенька ручка з булкою проховзується в діру і Леночка бачить, як вартічник сміється. І їй одразу перестає бути лячно

— На!—каже Леночка. Ти возьми. Ти голоден.

Але він сміється і дивиться тільки. Леночка говорить, просить але він мов не хоче. І Леночці знову прикро.

— Возьми — просить.

В ту хвилю надходить декілька вояків із тупотом і Леночка сама ховає руку.

Не знати, чи то всі „наші“. Але ні. Як би були більшовики, то булиб пузаті й погані і „наш“ побивби їх..

Вона знову просуває рученьку з булочкою в щілину—та тепер вже він, отой „наш“, сам до неї йде. Бере булочку, і як Леночка зазирає в щілину чорними вічками він підносить руку до чола і салює. Зовсім, як Юлько...

І сміється так, що Леночка і собі сміється.

— А їдж!..

Він одходить і гине за вуглом дому,
а на його місці зовсім инший. Не обдер-
тий і не худий. Ну, на цього не варто
дивитися.

Леночка встає і швидко біжить до
хати. Вона мусить зараз сказати комусь
про це...

І комуж, як не Оксаночці?

Малесенька ляльочка мов сміється,
як Леночка шепче їй:

— Знаєш що? Я дала булочку тому
бідному „нашому“...

ХРИСТОС ХОДИТЬ...

Ходила казка, що старий Федір, що по той бік річки — ген аж у балці сидить — що той старий Федір щасливий в Бога чоловік...

Як затамили — він жив один — як палець. Зимівник у нього був великий — а він сам - самісінький. Літом біля пчіл, у зимку плете капелюхи, а як завіяло, замело — то люде не знали чи старий Федір жиє, чи ні. І тільки як над балкою димок в день — то кликали сусід до сусіда:

— Старий Федір палить. Бачите?

Ходила казка, що старий Федір найшов скарб. Бо защож би він на почаївську Матінку пятьсот карбованців? за щож оті три золоті свічники, що перед св. Миколою в церкві?

Ще ходила казка, що старий Федір знав слово, що од хвороби помагало — і слово, що як злодій вліз в комору, то од того слова рушитися не міг і старий Федір завжди такого лапав.

Та щей така казка ходила — що у Федора є книга — стара-старезна книга,

у якій все написано: й коли голод буде
й коли дощ і коли погода й коли війна...

І як вже Федір що скаже—дивись:
так наче вганув...

До Федора ніхто не заходив. Молоді
боялися його, як діти, а старих дідів, що
з ними ходив на Дін—і які в осінні довгі
вечорі чалапали по болоті до нього, можна
було почислити на руці.

Іван Дубенко — один, Семен Садів-
ник — другий, Петро Карп — третій, та
ще старий Бутель — кривий на ногу од
часу, як на Турції куля вцілила...

Оті діди бували в Федора, а як
приходили в село, то дива оповідали:

— Старий Федір каже, що з півночі
цариця червона їде. Що слуги її — пад-
люки й сволоч, а віз запряжений в змії
що називаються Біль і Кривда...

— Еге! Ще каже, що ріки плисти-
муть кровю, а на землі буде так темно
та лячно — що живі жалітимуть, що не
в гробах...

В хаті ставало тихо. Хилилися голови

— Або ж то вже не є?

А як котрий з молодших сміявся:
то його так і прибивали діди:

— Федір каже, що незабаром Хри-
стос і Антихрист підуть степами...

Федір був ворогом всякої війни.
Христос казав любити всіх — а війна каже,
всіх ненавидіти. І хтоб то не був — ав-
стрієць чи москаль, німець чи турок —

то Федір і нагодував і напоїв, як вояк—
пропадай!

— Ви кару Божу несете! Антихрист
йде з вами!..

І тоді сиворамоване його лице наби-
рало такого вигляду, що кождий уступав...

Прийшли діди жалітися, що всі з села
пішли. Що прилетіли в село червоноверхі
козаки й все пішло за ними:

— Казали, що йдуть за своє, правди
боронити...

За тиждень перевалювалися гарма-
ти через балку і людей а людей.

Ішло то-то та йшло. Аж голова мо-
рочилася. І тоді старий Федір з під свого
зимівника:

— Грім на вас та кара!

А як сивовусі діди пробували пе-
речити, що це свої і за свою кривду —
то він аж сердився:

— Ніхто не свій! Хто йде вбивати
другого—той ворог Божий і ворог всіх!..

Чола морщилися і сивочубі голови
клонилися низько - низько...

Шрапнелі рвалися, ревіла земля, бу-
хала в гору — дзвонили в балці вози —
а він біля пасіки...

Слухав і кляв:

— Щоб вас земля пожерла чортові
сини! Щоб ні на цьому, ні на тому світі
спокою в вас не було...

А як гупнуло гранатом:

— Щоб вам так громи над головою гримали! Громи з хмар!

Отжеж недаром — що Федір скаже — так те статися мусить.

Під вечір натягнуло хмар, насупив брови небосхил і потемніло. Перекочувалися громи — наче хто величезні дошки ломав...

Гудів сад — аж стогнав...

Федорові це байдуже. Засвітив свічку і читав.

Полум'я хлипало, підстрибувало — але на темних картках ясно зарисовувалося страшне писання:

— І прийде цар во славі. І будуть праведні по правиці — а злющі по лівиці...

На дворі змагалися язї, заводили, як прокляті, гупали в вікно — а писалося однаково:

— І скаже: Прийдіть до царства мого! Бо я був голоден і ви мене нагодували — пити хотів і ви пити дали. В дорозі був — а ви двері отворили...

Світло гуляло — а за вікнами товклася ніч. І в двері товклася...

— Хто там?

Перервав читання й одчинив двері. В хату скочив холод і замайнулося впасти молоде тіло...

— Діду! Води...

Але Федір не чув. Бачив, що по обличчі в молодого кров текла — але глухий був:

— Геть! Я війні нічого не даю!
Бийтеся! Кров їджте—та залізо, що ним
святу землю рвете...

— Діду!

Просилося нужденно—але дід не чув:

— Геть! Кажеш за мене, за своїх?

А мені хіба треба війни — хіба вбити
кого? Геть!...

Постать зникла за дверми в ніч,
а він замкнув засув — і лютий став па-
кати люльку.

І нагло:

Дивиться і не вірить...

Христос в хаті.

В пошарпаних лахах, по лиці кров.

В очах прохання і біль.

Простягає руку—Христос...

Дивиться і не вірить...

Бачить хату й образи й свічку й кни-
гу з грубими буквами...

Христос...

На дворі хуртовина виє — а Він
важко дише і щось вічми просить...

І Федорові самі ноги підкошуються...

Він робить крок:

— Христе!

Алеж руки тільки простір обій-
мають...

Гуде попри стіни вітер — а в нього
над головою голос:

— Я був голоден—а ви Мені хліба
жаліли. Пити хотів і не дали. Подорож-
ний був—і вигнали в ніч...

Старі діди одвідали Федора й вернули.

— Федір каже, що Христос ходить. Він бачив...

Слухають важко кремезні постаті, а діди своє...

— Каже, що Суд буде, по між правдою і кривдою бій. І каже, що це Христос з тими, що за своє...

МУЧЕНИКИ

На синьому небі над містом стояла дика непевність. По вулицях висіли червоні транспарети. На них було написано: „Хай живе влада селян і робітників!“, „Голодний пролетаре, одбери булку буржуеві“, „Буржуї мусять нам дати хліба“ і т. д. — а під ними на тротуарах валялося безліч сміття: солома, папір і коробки од сірників...

А в повітрі скрутився жах — як лисиця до сну. Часом піднімав він голову, нюхав далечінь і піднятим рилом вив:

— Й-и-й!..

І тоді від того вию боліло дико під печінкою. Так, мов хтось хапав за шлунок і шарпав, щоб його геть вирвати з людини.

Бо й пощо його?

Якби не було—то й голоду не булоб. І в сутерині при Хрещатику не стогналаб стара Мотря та калікий син — Остап.

Мотря вже третій день конала й сконати не могла. Життя припалося до сухих, обвислих її грудей — як кліщ — і одчіпитися не хотіло.

Хата хто зна коли замітана, а в кутку Остап валявся, сам до кусочка сміття подібний. Сірий — брудний і гидкий...

— Остапе, чому я не вміраю?

— А я знаю чому?

— Зрештою може й добре. Хтобто поховав та в чім? Оте тільки що є. А ти не можеш..

Слова хрускотіли, якби хто ріще з купи на купу перекладав — а так незносно—що Остап перекинувся на другий бік.

— Дайте спокій, мамо. Колись вмрете. І я вмру. Хто ховатиме — той поховає...

Старій хотілося плакати, але сльози революція давно зіла. Ще тоді, як двох синів розстріляли у „чека“.

По хаті пролетіла муха й Остап аж голову одвернув. Колись не дивився на самохід, але тепер подумав:

— А вона що ту робить?

Муха, якби відповідаючи, вдарила головою в шибку і заскакала, соваючись хребтом по склі. Їхала з гори на долину, підлазила і знову чорною точкою спускалася в низ.

Остапові аж знудило дивитися. Муха дзичала і дзичала. Тишина стояла мов з бляхи, а вона ножиком дерла по ній..

Остап знав, що в нього нема сили піднятися. Руки були, як старі тички од загати, на ногах звисала торбинами шкіра, а на грудях були ребра одні. Такі мов драбина накинена мокрою плахтою.

... А на місті висіли червоні транспарети...

... Від муру до муру тяглися застигли пласти червоної крові...

Нагло муха втихла. Остап кинув вічми на шибку і побачив що иншого.

Обличе.

Він не бачив його вже з тиждень — але тепер не здивувався. Знов подумав:

— Що воно тут робить?

Обличе ворушило губами — але шибка не дозволяла чути. Обличе світило вічми, що подавали на воду у глибокій керниці — та Остап не розумів.

Останком сил заперся за роздерту подушку, отворив рота і приложив руки до вуха.

І тепер не чув — але догадався.

Французи приїхали.

Од втіхи хотів крикнути. Та мабуть тоді жах завив, бо закололо під печінкою, вхопило за шлунок і так потягло, що руки і ноги посунули самохіть до того місця...

Потому пустило і Остап обернувся до ліжка:

— Мамо...

Але з постелі звисала худа рука — а обличе було одвернене до стіни. Рука була бліда й скорчена.

Остапові чогось нагадалася ворона, яку мав, будучи хлопцем. Та ворона здохла була і також скорчила пальці ноги...

— Вона вмерла — подумав.

Заперся з усіх сил руками і звів тіло так, що сів. Одразу хтось мішок кинув на голову й стало темно.

Як розяснилося — він знову заперся руками.

Тепер вже стояв — як звірок, на чотирьох. Чи встане — не знав. А хотів.

Французи приїхали. Тамтого разу як були, роздавали хліб і каву.

Коли це було, не тямив, бо багато разів від тоді робилося ясно й темно. Але скільки в тому днів було, а скільки тільки ясніло в очах — не знав. Мабуть досить давно...

Одмірив очами дорогу до порога і жахнувся. Було шість дощок. Великих широких — як миля — шість дощок.

Тількиж ота думка, що французи приїхали, казала вставати. Позгортав усі сили — двигнувся і не зміг.

І тоді сказав собі, що полізе. Рушив з ліжка. Знов щось заболіло в шлунку, але він вже пересадив руку на другу дошку.

Мусить!

Піт перлився на чолі, голова схилялася до підлоги — йшов. Одмірив знов простір до дверей і аж втішився:

Вони були розхилені.

І тоді, здавалося йому, що сил прибуло. Доліз, отворив двері і став на порозі, що за ним тягнулося дванайцять сходів в гору.

Сходи були щербаті.

Знов одмірив їх і знов отворив рота з жаху...

— Долізу — сказав собі.

Сходи наче зісувалися в низ. Поставить руку — а вона мов в тісто полізе і стоїть там, де була. Поставить, — хоче дотягнути ногу й нога мов привязана до порога ..

По драбині в груди ходив куляво віддих. Гунав, мов візок по поліській дорозі.

Але...

Здалека ревнула сирена самоходу.

— Вони! Французи!

Зачіпився за той гук думкою і потягнув до себе. Поліз ще вище. Сходи не западалися. Уже на горі.

Одно крило брами висіло. Знов нагадав ворону і себе малим.

— У неї висіло крило — подумав.

Та тепер уже дурниця. Він вже стояв на верху і як тільки самохід надіде, — то він крикне, витягне руку і дістане...

Сирена гукнула знов — і потягнула його аж за браму. Подивився і сюди і туди. На тротуарі лежала якась жінка, а по той бік виставала з каналу худа рука. Мов зісохла, сіра бадилина.

Самохід вискочив нагло на вулицю, як переполоханий кінь. Остап хотів піднести руку, але вона прилипла до землі. А рівночасно знов щось скрутило шлук, мов прачка мокре білля.

— Господи! — жахнувся.

Самохід більшав і нісся просто. Якось людина держала чорну скринку і крутила корбою. Віз промчався, а він видів, що хтось махнув в його напрямі рукою: щось впало.

Глянув. На тротуарі лежала булка. Жовта — мов сміялася до нього.

Остапові одсміхнулася душа. До неї було всього два кроки. Розсміяний рушив до неї, але в той момент знов скрутило, як мотуз у двоє, шлунок. Аж очі хтось вирвав.

Як очуняв — побачив, що булки не було. Якось собака втікала, а в зубах у неї біліла булка.

Остапові зіжилося волосся. Кинувся з усіх сил вперед — та нагло в шлунку захопило щось рукою і почало давити в напрямі до горла. Почув, що не видержить...

— Хлі...

Решту слова пхнуло щось назад в рот і він вдавився ним.

Останньою думкою зирнув на мур напроти. Зза нього тягнулося дике:

— Й—и—и—й! —

ОСТАННЯ СТЕЖА

На обрію на бурю збиралося. Чорні лави хмар вихиляли карикатурні тілища зза круговиду, оберталися неповоротно тай вилазили на небо, як з барлога. Вечір покрив сірим серпанком краєвид.

А ліс потемнів, нахмарив брови і затушував тихо тихесенько казку:

— Ш—ш—ш... Вони перейшли...

Біля каплички, що край ліса, і де Пречиста з малим Ісусиком—на поле дивилася як остання стежа службу кінчила.

З постріленими грудьми лежав біля куща ліщини, держався за рану рукою і догоряв..

Тамті, як журавлі — рядом сховалися за деревами — а він безсилий, пораненими од ходи ногами ледви доганяв їх. Кріс тяготів — але без кріса йти — те саме — що без хліба...

І вже пристанув біля каплички — остання стежа...

Підніс руку, щоб холодний піт отерти — а кулька:

Дз-и-ит!

В самі груди. І впав. Ухопився рукою за подерту блюзу і вчув, що щось тепле пройшло між пальці...

— Смерть! — страшне, холодне слово.

— А може ні.. може то лиш рана. Може.

Спробував піднятися і вчув — що мязи, як випрані ганчірки, звисають...

— Ай!

— Мамо! Я вмираю... Мамо!..

Тихо. Тільки ліс під бурю питається.

— Ш-ш-що? Ш-сь-сьо? Сьо? сьо? сьо?

— Вмираю... Так болить в грудях, так важко оддыхати... Таке щось в устах гидке..

Ковтнув кроваву слину і вслухувався:

— Мамо!.. А тиж колись мене так жалувала... А тепер не хочеш? В мене в груди...

Поволесеньки підняв руку до очий:

— Кров...

— А може я не вмираю? — Може це лиш сон такий... Ади: Хатки — в селі — вози зі снопами їдуть...

— Тату, а ви вже все повозили?

Щось солодко-ослизле пхалося в уста. Хотів ковтнути і не міг. Отворив уста і тепла струйка краєм уст пробігла на мураву.

Обтер її рукою і зжахнувся:

— Кров!..

— А кріс?.. Є біля мене.. Я — остання стежа...

Повернув очима і побачив хмари.

— Коби хоч вони в безпечне місце!... Буря йде. Тай вони...

— Ой!

А хмари вилазили, як примари з яру. На синю пашу — пастися. Страшними обрисами застеляли небосхил, перекочувалися... Земля здригалася — ліс на-супився...

— Гу! Як холодно ..

Душа дотлівала, гаснула, як каганчик. І пекла...

— Води! Напитися...

Пождав хвилину.

— Нема? Нікого нема?.. Мамо!.. Перекрутив головою з трудом, очі його впали на капличку...

— Капличка... Така як коло мого дядя в моїм селі.

— Матінко Божа! Ой!

— Мене так у грудях болить...

Мені так в устах кров ..

— Матінко Божа...

— Я-ж остання стежа. Яж їх усіх хоронив, щоб безпечні були. Ади, кріс коло мене — чотири... останні патрони...

— Матінко Божа!

— Яж Тобі, як маленький був, квітки клав до ніг і свічечку сукав. А як з поля гнав корови сорокати — хрестився...

— Матінко Божа...ой!

— І за що мене вбили? Що я за свою маму, за своє село, за церкву, за нарід, за Тебе...

— Я гину. Матінко Божа...

Струмочок, що біг од уст, творив
уже калужку. Вона свербіла в лице і він
спробував підняти голову.

— Кров...

Не чув уже ні рук, ні ніг...

— Матінко Божа! Нема нікого —
хоч Ти...

Останньою каплею живого мізгу:

— Йдеш? Ходи, Матінко... Моя ма-
ма так далеко, а ти осьде. Ходи... Ісусик
хай буде на руці — а Ти подай другу...
Я піднесуся... зараз...

— Та — як... Так... Тепер підемо.
Я вже йти можу і крові нема... Матін-
ко.. Йдемо...

— Але я кріса не лишу. Вони ось
— недалеко — а я — остання стежа...

— Йдемо... Та-ак!.. До матусі...
Ходім!

— Вона так тужить за мною. Пре-
чиста Діво... Вона — як Ти...

... Ходім!

СВЯТИЙ ЧЕРНЕЦЬ

Як тільки ніч на землю — так на
стефу тінь...

Висока. Вища як дуби край балки,
ширша, як майдан, а здається зорі по-
знімалаб — як би в неї рука...

Тінь — не тінь. Гора тіни...

В горі два чорні вуглі — низом
сиво...

Як тільки ніч — так вона степом
від хутора до хутора, від балки до
балки.

І десь в яру родиться зойк вовків...

Тирсою йде шепіт, аж до вух.

— Святий Чернець ходить...

Хуторяне вікна замикають і хрестя-
ться до образів.

— Всякое диханіє... Чуєте?

— Еге!

Як буря над степом — то не грім,
а голос чути:

— Змія допчить! З півночі!

— З півночі! — вторують ліси...

— З півночі! — балки і річки...

— З півночі! З півночі! З півночі!

Тоді хуторяне йдуть в комору, де
під скринєю в кориті німецький „майзер“
ржавіє і щупають дрожачою рукою.

— Є, сину?

— Є!

Тільки свитати стане і крайок неба
хтось ясною глиною підмастить — його
нема...

А тільки ніч:

— Йде!

— Хто йде?

— Святий Чернець... Антоній!

— Дух святий при нас!

Ходили люде до попа, а він тільки
руками:

— Кара Божа! Моліться! Мені ні-
чого не вільно..

Ходили до старого Білоуса, що край
балки і зілля знає:

— Діду, що воно буде?

— Дух святий! Ніщо! Буде...

На сивих чупринах мороз позасідав:

— Не чуєте? Таж в ніч так виразно
чути: Лавру обдерли мою!..

А сивоволосі об поли долонями:

— Чуєте? Лавру обдерли...

— Не чуєте? Таж Він прийшов, бо
кара Господня. Бо людині завидно стало,
що в Бога гроші, що в Бога срібло і
злато...

— Ах!

— Бо людині золота мало, грошей
мало — все! І вона з церкви. З престо-
лів, з гробів, з іконостасів...

— Гей, гей! Отожто дочекалися
ми...

— Але ви не бійтеся! Не чуєте?
Змія з півночі!..

Кожухи розходяться і по дорозі
лячно на тінь — гору, що за селом:

— Бачите? На Київ дивиться.

— На Лавру...

Вони отвирають двері тихо-тихесенько, як би боялися хворого збудити зі сну...

— Лавру обдерли...

Балки, яруги, вивози: Лавру обдерли...

І тоді йдуть в комору:

— Сину, а не заржавів він дуже?

— Ні, батьку...

— Вважай! Свята справа буде...

Ранком приїздять з міста і виплачують гроші, а всі хуторяне:

— Не хочемо золота! Воно палить!

— Не хочете? — питають.

— Ні! Черцеві оддайте! Лавру обдерли на гроші...

Комісарі стають оторопілі і дивляться один на одного — а від порога до порога:

— Де вони будуть ночувати?

— В Насті. Немає де більше...

— В На - сті...

Усі дивляться в вічі й у всіх очах одно...

Тільки ніч і чернець за селом:

— Сину! А витягай його...

Лискуче залізо всміхнулося до каганця, замок закланцав шелепами тай тихо...

— Ходімо!

Городами, поза лози, поза обніжки...

— Сплять?

Вони довкола оточують хату ланцюхом живим. Тихо так, що ні шелесне. Шепіт тільки:

— Бачте! Чернець дивиться.. Сюди...

— А ну молодші! В хату!

Чутно шамотню на підлозі, хрип, і глухі вдари. Дух запертий у всіх тілах...

— Вже?

— Вже!

— А гроші?

— Є!

Виносять скриночку, розбивають багнетами:

— Золото... Святе золото...

Стовбичаться, падають на коліна і нагло:

— Дивіться! Він сюди йде...

Тінь - гора суне обніжками, холодом віє...

— Тікайте!

Ранком на подвір'ю в Насті повно забагнючених постатей, повно народу...

А по хатах:

— Чуєте? Настю закували. Допит буде...

— Чуєте? В скринці не було нічого — тільки кров...

— Чернець забрав...

Дивуються слідчі, що всі, як мур. Що не спитай, а хуторяне одно:

— У нас чернець такий ходив... Святий...

Білоуса, Андрієнка і Степкина присудили на розстріл і перед смертю:

— Слухайте! Скажіть хто! Випустимо...

І однаково спрацьовані та поорані лиця...

— Святий Чернець..

З вечера у лісі їх розстріляли, а Чернець перестав ходити...

— Бачите? Праведні душі — небіжики...

— Царство їм небесне!....

МАКІ

.... А як до бою стала Правда і Лож,
Світло й Тьма.

Він зійшов з придорожнього хреста
й пішов

Була бурна ніч. Вітер шарпав Йому
одежу, дощ сік в лице, поломане бадилля
калічило Його в святі стопи...

Він падав сотню раз в повиривані
гранатами ями, зачіпав хитонем за д्रो-
тяні перешкоди, дер його.

Далеко палали села — і стояли
Вони.

— Я Правда і Світло.

Ішов милями — а всюди було пов-
но дротя, повно черепа залізного — пов-
но згарищ і могил...

Повно хрестів і шибениць.

Тьма була дужа з пекольної тем-
ноти вилазила безмежною гадиною — а
проти неї стояли Сини Світла — а їх
була жмінка...

Вона гуділа, ревла, скавуліла.

Вили опирі, дзявкали язі, хихотали
примари.

А їх була жмінка.

Жмінка людей, що за збрую мали—
Віру й Серце...

Тьма була дужа. Кидалася тонами
заліза, міліярдами жарин, безмірем хворіб,
туманами трійки.

А їх була жмінка...

А дощ сік. А вітер вив.

І жмінка топніла...

З розірваними грудьми, з розколеваними
черепами лягали один біля другого
Борці...

У воздуху гуляли одірвані частини
людини ..

Христос став. Великі Його очі, як
сонце били тьму — але вона була дужа.
Тягнулася — як тоска...

А Вони топніли в тому чорному
морі.

І в кінці остало двох: батько й син.

У батька текла по лівій щоді посока,
а в сина була розбита нога — ні не
нога. Звисали куски м'язів...

Батько підтримував хлопчину — а
той бив Тьму..

Вона пінилася, сатаніла, ставала дуба —
а молодість держала ясну збрую —
останками сил — і боронила їй входу до
Рідної Хати...

А дощ сік. А вітер вив...

І знемоглася Тьма. Охляла. В юдину
усмішку...

— Ти непоборний!

Хлопчина всміхнувся, підняв руку,
щоб піт отерти.

І нагло Тьма діявольським скоком
— грим!

В небо вбився як жало крик, в зем-
лю харкіт.

Згасло світло в хаті.

З неї прожогом вискочила жінка,
діти...

Тьма вхопила їх і понесла, до роз-
зявленої пащі...

Христос склонив голову.

Закрив лице рукою.

Впав в розбагнену кровю землю.

Піт кровавий зросив Йому чоло.

Він на Оливній Горі так не мо-
лився.

... Як можливо, щоб ся чаша ві-
дійшла...

Встав ранок. Ні — сутінок.

В хмарі душного диму не видно
було сонця...

Зазирали в сумерк лячно руїни...

Тяглися в небо костистою рукою
осмалені комини.

Собака голодна заводи́ла.

А над димарі й над зойк собаки
дерлося двоє.

Шибениця і скрип.

Скрип! Скрип!

Старця повісили.

А Він — Святий — конав у друге
з болю — як тоді.

Устав, дивився — а сльози струм-
кували по щоках і всякали в чорнозем,
що був рудий од крові.

І тоді вчув, що біля Його колін
чийсь маціцькі руки були.

Глянув, діти.

Трое. Заплакані — як Він.

Лебеділи: хліба, мами й ляльки.

Він схилювся до їх — але говорити
не міг.

Святі уста дрожали з болю...

Піднісся — опер руку на головку
найбільшого й задивився в закурений
простір.

— Отче! Невжеж вони ніколи?..

І тоді, як грім — покотилося.

— Ні! Це тільки знак був їм — що
Тьма дужа. Що Тьмі не вірити. Що хо-
че крови і мізку...

Тихо стало. Святе лице вияснюва-
лося.

— А ті? Отче! Борці?..

І знов з понад понурого диму, звід-
кись од сонця.

— Вони непоборні. Їх дух відрод-
жуватися буде з роду в рід. Спогад той
камінь буде, що гостритиме їм ясну
зброю...

Святе обличчя вияснювалося!

— Отче! А як забудуть?

Ні! Я знак їм дам. По всій землі
густо розсію квіти, що будуть, як кров
свіжа, а внутрі чорні — як Тьма, що
жде на їх...

Тихо стало. Свята рука гладила го-
лівку, а Лице дивилося кудись у Безмір
— у Всесвіт — у Космос.

А під ногами виростали маки.

І Христос чув як діти:

— Марусю! Диви, які червоні. Як
батькова кров..

— А всередині, як Тьма...

Христос чув, як схлипував хтось —
і як хтось стискав кулачки...

Періодичне видавництво

„Цікаві Пригоди“

— Виходить що два місяці. —
Коштує річно в передплаті 2.50 зл,
Поодинокий випуск коштує 50 гр.

Містить цікаві, сензаційні оповідання
наших і чужих авторів. — — —

Досі вийшли:

1. *Д. К. Честертен*: **Знак зломаного меча**. Детективні оповідання (з англійського).
2. *М. Е. дельла Іраціє*: **Два вороги**. Оповідання про вічного жида (з німецького).
3. *Б. Поляннич*: **Перша ніч**. З пригод тайної організації.
4. *В. Магісен*: **Зачарований годинник**. Оповідання з циклу „Історії про мерців“ (з німецького).
5. *Б. Гомзин*: **Прокляті часи**. Оповідання про більшовиків.
6. *С. Лягерлеф*: **Різдвяні рожі**. Легенди.
7. *А. Курдидик*: **Ясні вогні**. Оповідання

Дальші випуски в друку.

Дістанете у книгарнях або у видавництві:

„Добра Книжка“

Л Ї В І В

ул. Содова ч. 4. поштова скринька 11

Історичні повісті

„Пробудити в народі любов до славного минулого це стільки, що дати цьому народові силу предків його“.

Це завдання: будити любов до нашого славного минулого — має періодик

„Бібліотека Історичних Повістей“

„Б. І. П.“ виходить що три місяці як товстий том 8^о понад 10 арк. друку. Поодинокий том „Б. І. П.“ коштує 4. зол.; піврічно, 2 томи 7 зол.; річно, 4 томи 12 зол.

Зміст трьох повістей взятих з історії України-Руси; четвертий том присвячений історії інших народів.

Кожний том „Б. І. П.“ становить цілість для себе. Твори „Бібліотеки Історичн. Пов.“ переважно ілюстровані — писані легко, цікаво, приступно — надаються для старого й молодого. Хто прочитає один том, прочитає всі інші.

Твори „Б. І. П.“ ідейні своїм змістом: у всякому з них представлені будьто боротьба за рідну державність, будьто лицарські подвиги. Книжки того рода не згіршать, а навпаки убагороднюють і підносять на дусі.

Нехай не буде української хати в котрій бракувало би „Бібліотеки Історичних Повістей“.

Замовляти по адресі:

„Бібліотека Історичних Повістей“

Львів, поштова скритка 11, Lwów

3179

4.984

СЕКРЕТНО

ВИДАВНИЦТВО
**„БІБЛІОТЕКА ІСТОРИЧНИХ
 ПОВІСТЕЙ“**

видало досі:

1) **В. Будзинівський: Пригоди
 запорожських скитальців** — повість
 з козацьких часів — (196 ст.).

2) **А. Лотоцький: Кужіль і меч**
 повість з кінця XV. і початку XVI.
 стол. Призначена головно для жіно-
 цтва. — (170 сторін).

3) **Л. Вволлес: Бен-Гур** — повість
 з часів І. Христа (180 ст. — 4 ілюстр.).

4) **Б. Монкевич: Слідами новіт-
 ніх запорожців** — спомини з 1918 р.
 (208 стор. — 15 ілюстрацій).

5) **О. Лещук: Криваві сліди** —
 оповідання з визвольної війни 1918
 1919 р. (164 стор.).

6) **М. Ценевич: Злощасний само-
 цвіт** — пов. з козацьких часів (224 ст.).

7) **А. Лотоцький: Лидар в чор-
 ній оксамиті** — повість з часів пер-
 шого козацького отамана (208 стор.).

8-9) **Б. Оркзай: Багряний цвіт** —
 пов. з часів франц. револ. (2 томи
 330 стор.).

10) **А. Лотоцький: За волю Ир-
 ляндії** (162 стор.).

11) **Б. Монкевич: Чорні Запорожці**
 — спомини, з ілюстр. (168 ст.).

ЦІКАВІ ПРИГОДИ

ЯСНІ ВОГНІ

ОПОВІДАННЯ

А. КУРДИДИК